1848. N°. 101.

LEYDSCHE COURANT.

De Courant wordt Maandag, Woensdag en Vrijdag uitgegeven. Die van Maandag komt uit Zaturdag avond.

WOENSDAG, 23 AUGUSTUS.

De Prijs der Courant is ƒ 12 in het jaar; de afzonderlijke nommers worden tegen 10 Centen afgegeven.

Bij deze Courant behoort een Bijvoegsel, hetwelk *gratis* wordt uitgegeven.

BINNENLANDSCHE BERIGTEN.

LEYDEN, 22 Augustus.

Bij de aanzienlijke vermeerdering der Staatsuitgaven en het geopende vooruitzigt van eene vermindering der ontvangsten, slaan wij een weemoedig oog op de toekomst van het dierbare vaderland. Iedere stap naar insolventie is een stap naar omwenteling. Dat is eene les duidelijk geschreven in de jaarboeken der geschiedenis. »Zijt aan niemand geld schuldig," is met eene stem als die des donders geklonken in de ooren van Vorsten, Dynastien en Rijken. De groote omwenteling van 1789 was de zuivere oplossing van geldelijke ongelegenheid. Lodewijk Philips vermeerderde jaarlijks de schuld met ongeveer vier en twintig millioen gulden, en het valt niet te betwijfelen of de vermeerderde last heeft bijgedragen tot den noodlottigen uitslag.

(*De Nederlander.*)

'sGRAVENHAGE, 21 Augustus.

Z. M. heeft besloten dat in plaats van de schatkist-biljetten, opgemaakt en geregistreerd volgens besluit van den 17den Maart jl., waarvan geene uitgifte heeft plaats gehad, tot voorloopige verzekering van de geldelijke dienst bij de bestaande behoefte der schatkist zullen worden vervaardigd schatkistbiljetten à 4 pCt., voor 6 millioen guldens. Daarvan zullen worden uitgegeven à ƒ 1000, onder dagteekening van 1 Augustus, 1,950 biljetten; 1 September 1,800; 1 October 1,800; — à ƒ 100 op 1 Augustus 500 biljetten; 1 September 2,000, en 1 October 2,000.

Er zal gezorgd worden dat nimmer meer dan voor 6 millioenen guldens in omloop is; en dat in ééne maand voor niet meer dan 2 millien zal kunnen worden opgevraagd.

Voorts is bepaald dat nimmer het bedrag van 8 millioenen, bij art. 1 der wet bepaald, zal kunnen worden overschreden.

— Tot leden der Eerste Kamer zijn nog benoemd, de Heeren Vos de Wael, Burgemeester van Zwolle, en Graaf van Limburg Stirum, Grietman van Kollumerland.

— Z. M. heeft, op het daartoe door hem gedane verzoek, eervol ontslag verleend aan Mr. H. van Berkel, als Burgemeester der stad Delft, onder dankbetuiging voor de door hem bewezene diensten.

— Bij de Tweede Kamer is ingekomen een wets-ontwerp, *tot voorziening in de uitgaven voor de droogmaking van het Haarlemmer-meer.*

Bij de wet van 22 Maart 1839 was magtiging verleend, om eene geldleening te openen van 8 millioen.

Van deze leening zijn vier reeksen, te zamen van ƒ 7,000,000 uitgegeven.

Van de laatste was 1°. Januarij ll. nog beschikbaar ƒ 173,000.

Er zal nagenoeg ƒ 500,000 in dit jaar noodig zijn.

Wel is er nu nog op het aangewezen crediet van ƒ 8,000,000, één millioen beschikbaar, doch de tijden zijn te ongunstig voor zulk eene leening.

De Regering is dus van oordeel geweest, liever eenen anderen weg te moeten inslaan en de benoodigde ƒ 500,000 te ligten uit het fonds tot onderpand voor de geldleening, daargesteld bij art. 1 der wet van 1839, met vermindering van het oorspronkelijk toegestaan crediet, met eene gelijke som van ƒ 500,000. (Dit fonds bezit thans in schatkistbilletten ƒ 565,950, en in contanten ƒ 87,764.04, welke gelden zijn gedeponeerd bij de Nederlandsche Bank).

Ziedaar de strekking van dit wets-ontwerp. De bedenking, dat dit fonds, bestemd tot eenen waarborg voor de geheele leening, niet tot dadelijke uitgaven aangesproken mag worden, bestrijdt de Regering met de opmerking, dat de bepaling van dit wets-ontwerp, waarbij het oorspronkelijk crediet van ƒ 8,000,000 tot ƒ 7,500,000 verminderd wordt, evenwel is als eene vervroegde aflossing.

— In de zitting van de Tweede Kamer van ll. Zaturdag zijn de beraadslagingen over het tweede ontwerp van de Grondwetsherziening, handelende *van den Koning*, voortgezet, en hebben de volgende leden het woord gevoerd:

De Heer Cost Jordens had meerdere bezuiniging verlangd, doch hecht overigens zijne goedkeuring aan de voordragt.

De Heer Storm van 's Gravezande had liever den Raad van State niet behouden en het inkomen der Kroon verminderd gezien, doch zal dit hoofdstuk aannemen.

De Heer van Beeck Vollenhoven spreekt op gelijke wijs omtrent den Raad van State en het inkomen der Kroon, en zal de nadere opheldering der Ministers afwachten.

De Heer de Monchy bepaalt zich tot aanmerkingen omtrent het beheer der koloniën.

De Heer Uytwerf Sterling zal tegen het ontwerp stemmen, omdat het behoud van den Raad van State eene bezuiniging van ƒ 88,000 belet.

De Heer Duymaer van Twist ontwikkelt zijne gronden voor hetzelfde bezwaar.

De Heer Lyclama acht de bepalingen van dit hoofdstuk strijdig met bezuiniging en vereenvoudiging, en neemt geen genoegen in het artikel over de koloniën.

De Heer van Panhuys verklaart zich almede tegen den Raad van State, als nodeloos en kostbaar.

De Heer Nap vindt bezwaar in 't regt des Konings tot ontbinding der Kamers, en acht bezuiniging eene hoofdzaak.

De Heer de Man zal tegen het ontwerp stemmen, om het behoud van den Raad van State.

De Heer van Goltstein vindt ook bezwaar in het behoud van den Raad van State, in de beperking van 's Konings magt, in het benoemen van officieren en in de bepaling dat de vertegenwoordigers op verandering in de troonopvolging zouden kunnen aandringen.

De Minister van de R. C. Eeredienst vat nu het woord op. Hij acht den Raad van State eene hoogst nuttige instelling, van welks voorlichting de Ministers steeds veel nut hebben getrokken, en welk collegie op vereenvoudigden voet kan worden ingerigt. In België betreurt men de afschaffing, en in Engeland heeft men iets dergelijks. Bij afwisseling van ministeriën kan deze Raad, wier leden uit alle provinciën zijn, den Koning en de nieuwe Ministers hoogst nuttig wezen. Hoe nuttig kan die Raad zijn voor het beheer der koloniën, te meer daar men er buitengewone Staatsraden aan kan toevoegen, terwijl men bij gemis van dien Raad een kolonialen Raad zou noodig hebben, waardoor de bezuiniging grootendeels zou wegvallen. Dit Collegie is ten allen tijde te nuttig bevonden, om de afschaffing van eene facultative bepaling te doen afhangen.

De Heer van Harencarspel verlangt die instelling facultatief, en wil de stemming over dit hoofdstuk uitstellen om de Regering nog in staat te stellen om aan de geopperde bezwaren te gemoet te komen.

De Heer Hoffmann wil niet dat bij gebrek aan afstammelingen, de Koning niet eens onder goedkeuring der Kamers zijnen opvolger zou mogen benoemen, een regt dat zelfs den Koning van België is toegekend.

De Heer Enschedé is tegen de bepaling omtrent de koloniën, ontwikkelt zijne denkbeelden deswegens, doch zal er over heenstappen, om het hoofdstuk te kunnen aannemen.

De Heer v. Dam v. Isselt acht het noodzakelijk, dat de Regering als nog toegeve aan het bezwaar omtrent het verpligtende der instelling van eenen Raad van State en stelt voor dat men de behandeling van dit Hoofdstuk uitstelle tot die over het IIIde.

De Minister van Binnenl. Zaken kan zich met dit voorstel niet vereenigen. De Raad van State wordt miskend. Het is een voor ons Vaderland hoogst nuttig collegie, waarin kundige mannen worden opgenomen die zich zelve verder oefenen en anderen bekwamen, het is eene kweekschool voor staatslieden. De Regering heeft zulk een collegie noodig, dat niet naar buiten werkt maar ter voorlichting dient. Schoon gering in getal, kan het groot zijn in wetenschap, overvloedig in goede vrucht. De Kamer zie wat bij artt. 22, 23 en 27 aan dezen Raad opgedragen is, en oordeele of zij het wenschelijk acht, dat de Ministers dit zonder eenige voorlichting beslissen. Niet uit stijfhoofdigheid, maar uit overtuiging van het onmisbare van dien Raad, zijn de Ministers tegen het voorstel van het vorige lid.

De Heer Schooneveld dringt er mede op aan, dat de stemming over het aanhangige ontwerp worde uitgesteld.

De Heer van Panhuys ondersteunt mede het uitstel van de beraadslaging en stemming over het ontwerp, waardoor de Ministers in de gelegenheid zullen worden gesteld het ontwerp te veranderen.

Z. Exc. de Minister van Binnenlandsche Zaken acht het noodeloos de beraadslaging en stemming uit te stellen, daar het Ministerie niet kan besluiten de daarstelling van den Raad van State facultatief te maken. Hij licht nog nader het gewigt van het behoud van den Raad van State toe, en herinnert in welke moeijelijke oogenblikken het Ministerie geheel alleen zou staan, als de Raad van State wierd afgeschaft. Dikwijls heeft hij zich gelukkig gerekend de inlichtingen en adviezen van den Raad van State te hebben mogen ontvangen; er zijn in den laatsten tijd, doorwrochte adviezen uit den boezem van dien Raad voortgekomen. In de vergadering zelve heerscht groot verschil over zijne doelmatigheid en nut. Z. Exc. meent dat men hier een offer van meening kan brengen.

De Heer van Rosenthal verklaart dat de ongelukkige bepaling van art. 7 het hem onmogelijk maakt dit hoofdstuk aan te nemen; hij acht het gevaarlijk dat de vertegenwoordiging het initiatief ten aanzien der troonopvolging, in bijzondere gevallen, zou kunnen nemen. Hij zou niet blijven hechten aan het bezwaar nopens den Raad van State.

De Heer Faber van Riemsdijk stelt voor, om de beraadslagingen over dit hoofdstuk artikelsgewijs te doen plaats hebben, ten einde het blijke, wat de meerderheid verlangt.

De beide voorstellen zoo van den Heer van Dam van Isselt, als van den Heer Faber van Riemsdijk worden met groote meerderheid afgestemd.

De Heeren Nederburgh, Star Busmann, van Leeuwen en Menso verklaren zich tegen het ontwerp, vooral op grond dat daarbij aan den Koning het regt wordt verleend om de beide Kamers te ontbinden.

Z. Exc. de Minister van Justitie merkt op dat de behandeling van dat punt eigenlijk eerst bij het Ontwerp III te pas komt, en dat men het IIde zou kunnen aannemen, des noods onder protest. Men moet niet uit het oog verliezen dat met het IIIde Ontwerp, naar zijne meening, *de geheele Grondwetsherziening* STAAT OF VALT; en dat, indien het IIIde mogt worden afgestemd ook het IIde van zelve vervalt.

De Heer Mejan verklaart zich tegen het behoud van den Raad van State.

De Heer Bijleveld wil het Ontwerp wel aannemen onder protest, want de Raad van State maakt bij hem geen punt van bezwaar uit; wel de ontbindbaarheid der Kamers. — De Heer Menso stelt nu voor, om na het nieuwe bezwaar, de stemming over Ontwerp II uit te stellen tot na de beslissing over Hoofdstuk III. Dan toch kunnen er velen zijn die, wanneer dat mogt zijn aangenomen, zich ook met het IIde zullen vereenigen. — Dit wordt door de Heeren Telting, Sterling, Schooneveld, Gevers en Gouverneur ondersteund; doch de Minister van Justitie merkt op, dat ook Ontwerp III in naauw verband staat met Ontwerp II omtrent den Raad van State. Nadat de Heer Menso zijne motie nader had toegelicht, wordt die bij stemming *aangenomen* met 34 tegen 22 stemmen, zoodat de afdoening van het IIde Hoofdstuk is verschoven tot na de beslissing over het IIIde.

De Zitting wordt daarna opgeheven tot 's avonds ten 7½ ure, om te beraadslagen over Hoofdst. III (*van de Staten-Generaal*).

Avondzitting van Zaturdag 19 Augustus.

In overeenstemming met het besluit dat er over Hoofdstuk II geene stemming zou plaats hebben, dan na alvorens voor Ontwerp III gestemd zou zijn, worden de beraadslagingen over Ontwerp II voortgezet.

Z. Exc. de Minister van Binnenlandsche Zaken zegt, dat de Regering eene nieuwe wijziging gebragt heeft in art. 7 van het IIde Ontwerp. Bij dit art. werd bepaald, dat, wanneer bijzondere omstandigheden eenige verandering noodig maakten in de opvolging van den Troon, het voorstel daartoe zou worden behandeld op de wijze, als ten aanzien van veranderingen en bijvoegingen in de Grondwet in art. 3 en 4 van Ontwerp XI is voorgeschreven. De Regering stelt thans voor om te lezen, in plaats van: *wordt het voorstel daartoe behandeld*, dit: „*is de Koning bevoegd daaromtrent eene voordragt te doen*," te behandelen op de wijze, enz. (zie boven).

De Heer van Beeck Vollenhoven zal voor het IIde Hoofdstuk stemmen, omdat hij anders ook het IIIde zou moeten verwerpen.

De Heer Wichers had gaarne even als de vorige spreker, meer vooruitgang omtrent de koloniën gezien, doch zal, als hij voldoende inlichtingen bekomen kan, aannemen wat de Regering aanbiedt.

De Heer van Goltstein acht de gronden, tot behoud van den Raad van State aangevoerd, ten eenemale onvoldoende, en wil de instelling er van facultatief hebben.

De Heer de Monchy zal zich voor dit hoofdstuk verklaren.

De Heer Wichers vraagt nader, dat de Ministers zelve verklaren wat hunne bedoeling bij de aanbieding der voordragt geweest is.

Z. Exc. de Minister voor de Herv. Eeredienst heeft thans het woord. Hij betuigt zijne zucht voor de herziening der Grondwet, dringt nader aan om het behoud van den Raad van State niet uit zuinigheid, als in deze ongepast, te verwerpen, en noodigt de Vergadering voor dit althans ondergeschikte punt, tot toegefelijkheid uit.

Z. Exc. de Minister van Marine en Koloniën heeft verklaard, dat het ministerie zijne zorgen ook gewijd heeft aan de koloniën; dat de Regering verder gegaan is dan de meerderheid der Vergadering verlangde. De Regering heeft een termijn gesteld van drie jaren, om de reglementen aan de vertegenwoordiging te onderwerpen, niet om den tijd te laten verloopen, maar als een zekere tijdruimte om daar binnen dat gewigtige werk, met de noodige zorg zoo volmaakt mogelijk, te kunnen aanbieden.

De tegenwoordige reglementen zijn allengskens zooveel verbeterd, dat zij vrij volledig zijn. Wat aangaat het muntwezen, het is een belangrijk onderwerp, dat voor veelzijdige beschouwing vatbaar is. Het herstel daarvan is zoo gemakkelijk niet. Er moet deswege vele wisseling van gedachten plaats hebben, ook met den Opperlandvoogd in Indië. De Regering verlangt zooveel mogelijk gewigtige punten aan de wetgeving te onderwerpen en verlangt daarbij eene volledige kennis van de belangen der Koloniën. De later vast te stellen wetsbepalingen kunnen daarheen strekken, om te zorgen, dat de Vertegenwoordiging volkomene kennis zal dragen van den toestand der financiën van de Overzeesche Bezittingen, gelijk die van het moederland. Z. Exc. gelooft, dat de voorgestelde bepalingen den meesten waarborg opleveren, dat de nationale Vertegenwoordiging volkomen kennis dragen zal van de financiële administratiën in de Koloniën. Er zullen worden medegedeeld alle stukken, welke tot dusverre aan de Staats-Commissie worden medegedeeld. Daar hij lang aan het hoofd der administratie geplaatst is geweest, daar hij de Koloniën bezocht heeft, ja in een derzelve als Landvoogd was geplaatst, wil hij gaarne, zooveel hem mogelijk is, tot inlichting en opheldering medewerken. Het is de bedoeling des Konings en van het Kabinet, dat de meest mogelijke openbaarheid heersche, en dat rondheid en openhartigheid in alle handelingen, ook ten opzigte der Koloniën, voorzitten. Z. Exc. meent, dat men ten aanzien der politische ontwikkeling in de Koloniën voorzigtig moet wezen. Politische regten bij onbeschaafde menschen kunnen zijn als een scheermes in handen van een kind. Men zij voorzigtig! Men kent thans het goede dat men bezit, maar het is geen tijd om proefnemingen te doen. Voorts zal hij steeds medewerken tot bevordering der Koloniale belangen.

De Heer Star Busmann acht den eenigen grondslag der verkiesbaarheid voor de Eerste Kamer, het *geldelijk* vermogen, onvoldoende; ontwikkelt dit in eenige bijzonderheden en verklaart dit hoofdstuk niet te kunnen goedkeuren.

De Heer Uytwerf Sterling verkeert ten aanzien der Eerste Kamer in dezelfde meening als de vorige Spreker; acht de verkiezing met éénen trap voor de Tweede Kamer verreweg beter dan de regtstreeksche, waarvoor hij zeer voldoende redenen bijbrengt. Hij wil echter wel tot de laatste medewerken en het IIIde Ontwerp aannemen, doch vindt dan ook tevens grond tot verwerping van het IIde hoofdstuk.

De Heer Bijleveld geeft mede de verkiezingen met éénen trap de voorkeur en vindt dat de benoeming der leden van de Eerste Kamer door de Provinciale Staten, geene genoegzame waarborgen oplevert, waarom hij zich verpligt acht tegen het hoofdstuk te stemmen.

De Heer Opperdoes Alewijn is mede tegen het voorgedragen stelsel van vertegenwoordiging, vooral wat betreft de regtstreeksche verkiezingen.

De Heer Borski, ofschoon bezwaren hebbende op het onderwerpelijk hoofdstuk, zal gaarne, om een blijk van zijne zucht tot bevordering van eenstemmigheid te geven, zijn persoonlijk gevoelen ten offer brengen en voor het hoofdstuk stemmen.

De Heer van Goltstein acht zich gelukkig voor het hoofdstuk te kunnen stemmen.

De Heer Kien zal zijn bijzonder gevoelen opofferen en genoegen nemen met de regtstreeksche verkiezingen.

De Heer Enschede verlangt eenige inlichtingen. De Koning zal het regt van veto mogen uitoefenen. Nu vraagt hij, of alle voorstellen van wet aan den Koning aangeboden, door Z. M. moeten worden aangenomen, en of een voorstel door de Tweede Kamer geamendeerd, zal moeten worden aangenomen, dan wel of de Koning ook daarover het veto mag uitspreken? Is het niet de bedoeling, dat de Koning het veto over het amendement dat door de Tweede Kamer in eenig voorstel gemaakt is, zal mogen uitspreken?

De Heer Faber van Riemsdijk neemt de regtstreeksche verkiezingen aan, om dezelfde redenen als de Heer Sterling, maar wenscht in de Grondwet de bepaling van het voorloopig kiesreglement, dat de keuze moet geschieden bij volstrekte meerderheid, opdat de verkiezingen niet somtijds afhangen van wat Prof. Thorbecke, te regt, den *wil van het toeval* noemde; 2°, heeft Spreker bezwaar tegen het stelsel der verkiezing voor de Eerste Kamer. Geld is geen grondslag voor verstand en behalve dien, wenscht Spreker de grens van verkiesbaarheid uit te breiden.

De Heer Nap is tegen regtstreeksche verkiezing en verlangt dat de benoeming voor de Eerste Kamer door den Koning geschiede levenslang, en dat daarin niet worde opgenomen alleen de geld-aristocratie, maar ook de verdiensten. Dan zou men een waarborg voor de kroon hebben.

De Heer Hoffman is voor het stelsel van de regtstreeksche verkiezingen, maar ook voor de keuze bij volstrekte meerderheid. Om het ontbreken dier bepaling verwerpt hij het Hoofdstuk.

De Heer Nederburgh is sterk tegen regtstreeksche verkiezingen. Hij acht die met éénen trap zeer wenschelijk. Hij vereenigt in zijne rede alle bezwaren, zoo hier als elders aangevoerd, en zegt, dat hij het ontwerp zal afstemmen.

De Heer Verwey Mejan zal het Hoofdstuk aannemen, hetgeen hij meent te kunnen doen, al heeft men ook bezwaar tegen den Raad van State.

De Heer van Rosenthal vraagt: of de volstrekte, of de betrekkelijke meerderheid bij de regtstreeksche verkiezingen zal bestaan. Hij verlangt bepaalde zekerheid, voor de volstrekte meerderheid. Hij kan niet toegeven, dat de Eerste Kamer zoodanig worde vastgesteld, als voorgedragen is. Hij kan niet goedkeuren, dat de betrekkingen van Minister en Volksvertegenwoordiger vereenigd kunnen worden. Daarentegen acht hij de uitsluiting van geestelijken verkeerd.

Z. Exc. de tijdelijke Minister van Justitie beantwoordt de bijzondere bedenkingen. Indien het tegenwoordig Ministerie het toekomstige kiesreglement mogt voordragen, dan zal daarin de verkiezing bij volstrekte meerderheid worden opgenomen. — Ten opzigte der vraag: of alle voorstellen of amendementen die van de Kamer mogten uitgaan aan de bewilliging des Konings

zullen zijn onderwerpen, daarop antwoordt Z. Exc. volmondig: *ja*. Voorts verdedigt Z. Exc. de bepaling dat Ministers ook de betrekking van volksvertegenwoordiger kunnen vervullen, maar wanneer een Afgevaardigde tot Minister benoemd wordt, is hij aan herkiezing onderworpen.

De Regering beweert volstrekt niet dat het stelsel van regtstreeksche verkiezingen volmaakt is, maar er is geen stelsel uit te denken, waar tegen geene oneindige bezwaren zijn in het midden te brengen. Hij hoopt dat de goede ingezetenen aan de regtstreeksche verkiezingen zullen deelnemen en ze zullen leiden; dan vreest hij niet dat daaruit nadeelige gevolgen zullen ontstaan.

Omtrent de Eerste Kamer zegt Z. Exc. dat hier te lande drie partijen zijn, die staatkundige meeningen vertegenwoordigen; en daar is volstrekt geen kwaad in; die van het behoud, van gematigden vooruitgang en van snellen vooruitgang. Indien de keuze van leden der Eerste Kamer aan den Koning wordt overgelaten, dan zal elk ministerie trachten zijne aanhangers gekozen te krijgen. Treedt dat ministerie af, dan is een nieuw ministerie geplaatst tegenover eene Eerste Kamer, van een gansch andere kleur, en die volgens het verlangen ononthindbaar wezen zal. Dat daaruit onoverkomelijke bezwaren zouden bestaan, wordt door Z. Exc. ontwikkeld. Zulk eene Kamer zou geen bolwerk maar een hinderpaal daarstellen. Gaarne had hij de Eerste Kamer door dezelfde kiezers als de Tweede Kamer gekozen gezien, maar meent echter dat daar de Provinciale Staten niet meer zullen zijn de tegenwoordige Provinciale Staten, maar de regtstreeksch door het volk verkozene, de invloed van het volk wel zooveel werken zal op de Provinciale Staten, dat zij wel zullen inzien, dat zij nu mannen zullen te kiezen hebben die een ander stelsel zijn toegedaan. Op de aanmerking dat niet alleen geld de grondslag moest zijn voor de verkiesbaarheid, merkt Z. Exc. op dat er voor verstand en geestvermogens geen maatstaf is. Ten slotte merkt Z. Exc. op, dat er 39 zullen moeten gekozen worden uit 1000 allergegoedste ingezetenen, en denkt dat deze geredelijk zullen te vinden zijn.

De Heer van Rosenthal zegt hierop dat de bedenkingen voldoende zijn opgelost. Alleen vraagt hij waarom de Provinciale Staten, welke de keuze voor de Eerste Kamer zullen doen, op geheel andere grondslagen zijn zamengesteld als thans, de keuze beperkt uit 1000 personen, en waarom niet liever algemeen.

Z. Exc. de Minister van Justitie antwoordt hierop, dat, indien de verkiezing geheel vrij werd gelaten, men alsdan gevaar zou kunnen loopen dat tot de Eerste Kamer personen van minderen rang benoemd werden, hetgeen niet in het beginsel dier Kamer ligt.

De beraadslagingen over het IIIde Hoofdstuk worden gesloten verklaard. Bij hoofdelijke omvrage wordt het met eene meerderheid van 41 tegen 15 stemmen *aangenomen*.

Tegen hebben gestemd de Heeren: Nap, Bijleveld, van Rosenthal, Menso, Hooft, Egter, Scheers van Harencarspel, Jongsma, Star Busmann, Opperdoes Alewijn, Telting, Nederburgh, Kien, Hoffman en van Leeuwen.

Ingevolge het heden morgen genomen besluit wordt thans Hoofdstuk II in stemming gebragt. Het wordt *aangenomen* met eene meerderheid van 47 tegen 9 stemmen.

Tegen de Heeren: Nap, Lycklama, Uytwerf Sterling, Scheers van Harencarspel, Verwey-Mejan, Duymaer van Twist, de Man, van Goltstein en van Panhuys.

Daarna is de zitting ten half één ure opgeheven, tot Maandag ochtend ten 11 ure.

Zitting van 21 *Augustus.*

Heden is aan de orde van den dag de beraadslagingen over Hoofdstuk IV. (Van de *Provinciale Staten* en de *Gemeentebesturen.*)

Vooraf draagt Z. Exc. de Minister van Binnenl. Zaken nog een nieuw artikel, achter het bestaande art. 5, luidende:

„Niemand kan te gelijk zijn lid der Eerste Kamer van de Staten-Generaal en lid der Staten eener provincie, noch ook lid der Staten van meer dan ééne provincie."

De Heer Storm van 's Gravensande heeft de volgende bezwaren:

a. Tegen art. 6 (nu 7), waarin naar zijne meening niet duidelijk ligt opgesloten dat de Commissarissen des Konings eene raadgevende stem hebben in de vergadering der Provinciale Staten.

b. Tegen art. 12 (nu 13), waarbij de bekrachtiging wordt gevorderd van provinciale belastingen door den algemeenen wetgever. Spreker acht dit in strijd met de provinciale zelfstandigheid en de inrigting der provinciale huishouding.

c. Verlangt spreker dat de magt en de bevoegdheid des Konings tot schorsing of vernietiging van besluiten der Staten, die met de wetten of het algemeen belang strijden, bij de wet zullen worden geregeld, en niet dat de wet *alleen* de gevolgen er van regele.

d. Eindelijk wenschte spr. het beginsel van de openbaarheid der zittingen van de Gemeentebesturen, als beginsel in de Grondwet opgenomen te zien; volgens het ontwerp wordt dit punt, als begrepen onder de zamenstelling, inrigting en bevoegdheid der Gemeentebesturen, overgelaten aan eene latere wet.

De Heer de Man doet opmerken, dat een groot deel des lands ook in de behandeling van dit hoofdstuk het grootste belang stelt. Naar zijne meening levert echter dit ontwerp het bewijs op, dat de Regering niet altijd evenzeer de vrijzinnige beginselen in de voordragten is getrouw gebleven, welke haar anders kenschetsen. Hij acht sommige bepalingen van dit ontwerp in strijd met het stelsel eener goede provinciale vertegenwoordiging. Hij schetst de bezwaren die er bestaan tegen het vorderen der bekrachtiging van provinciale belastingen, door den algemeenen wetgever. Hij zou het wenschelijk oordeelen, dat die bekrachtiging door den Koning zou worden verleend. Hij zou wenschen, dat de wet, even als zulks voor de plaatselijke belastingen is voorgeschreven, algemeene regels ten aanzien der provinciale belastingen zal geven. Juist de vaststelling van de partiële wetten omtrent de provinciale belastingen zou, naar hij vreest, tot stoornis en verwarring kunnen aanleiding geven. Hij doet uitkomen den tijd, die er verloren zal gaan vóór dat zoodanige provinciale belasting bij de wet zal worden vastgesteld, en hoe gevaarlijk dat wezen kan bij omstandigheden van dringenden aard. Ook kan een nuttig werk, waartoe soms eene belasting noodig is, bij de Kamers schipbreuk lijden, wanneer de representatie uit de betrokken provincie te gering mogt wezen om eenigen invloed uit te oefenen of om hare medeleden van de noodzakelijkheid te overtuigen. Ook nopens de redactie van dit ontwerp, in verband met andere bepalingen, vraagt hij inlichting. Een ander bezwaar is gelegen in de niet opname in de Grondwet der bepaling, dat de zittingen der Gemeenteraden zullen zijn openbaar, behoudens de uitzonderingen, bij de wet vast te stellen. Hij beschouwt dit als een gevolg van het beginsel van regtstreeksche verkiezingen en tevens als een waarborg tegen verkeerde beoordeelingen der drukpers. Ook in België werd vroeger tegen de opname dier bepaling opgezien, doch de zaak gaat er geregeld voort en heeft er tot geene ongelegenheden aanleiding gegeven. Hij meent dat de Regering, die te regt de openbaarheid als de ziel van den constitutionelen regeringsvorm beschouwt, in dit opzigt ongelijk met zich zelve wordt. Eindelijk verlangt hij, dat de Regering eenige opheldering geve nopens de bepalingen. die zij voordraagt en die hem niet zeer duidelijk toeschijnen; ook over het medestemmen der Heeren Gouverneurs in de vergaderingen der Provinciale Staten, waaromtrent zoo dikwerf verschil heeft bestaan.

De Heeren van Haersolte, Faber van Riemsdijk, van Panhuys, Schooneveld, Kien, Verwey-Mejan, Scheers v. Harencarspel, de Jong, van Dam van Isselt, van Leeuwen, Cost Jordens, Hoffmann, Lyclama, Nederburgh en Nap deelen in nagenoeg al de door den Heer de Man geopperde bezwaren.

De Heer Romme is tegen de wijze van benoeming van Burgemeesters.

Z. Exc. de Minister van Binnenlandsche Zaken, verdedigt de wet uitvoerig in de bijzonderheden, en zegt vooraf: dat in 1814 door de Grondwetmakers meer is gezien op het voorledene, weinig aan het oogenblik en bijna niet aan de toekomst. Thans heeft men het tegendeel gedaan, de Regering heeft lessen uit het voorledene geput en het oog op de toekomst gevestigd.

De Regering heeft gemeend Provinciën en Gemeenten en hare zelfstandigheid te moeten behouden, maar gezuiverd van de gebreken welke hare inrigting aankleefden.

Men heeft aan de Provinciën het regt benomen om hare inrigting zelf te regelen naar eigen gemaakt reglement, en men heeft die inrigting onderworpen aan het gezag van *de wet*, en deze zal nu bepalingen vaststellen geëvenredigd aan hetgeen men wenschte te behouden, overeenkomende met de beginselen van den dag, en met het oog op veranderingen in de toekomst.

Nu worden die provinciale administratiën werkelijk kleine ministeriën van Binnenlandsche Zaken, onderworpen aan den Koning, bij wien de uitvoerende magt berust en bewaard door den Minister die verantwoordelijk is niet alleen voor hetgeen hij *doet*, maar ook voor hetgeen hij *nalaat*; niet alleen voor hetgeen zelf verrigt, maar ook voor hetgeen anderen doen. En waar is dan, waar kan dan zijn, krenking van de magt des Konings, ontheffing van ministeriele verantwoordelijkheid?

Voorts verdedigt de Minister in eene doorwrochte rede, wier uitvoerigheid ons hier de mededeeling belet, de wet in hare bijzonderheden; licht de bestredene punten toe en tracht de geopperde bezwaren uit den weg te ruimen.

De Heer van Panhuys is door de inlichtingen des Ministers niet van zijne bezwaren teruggekomen.

De Heer van Goltstein heeft twee bedenkingen: 1°. dat een deel der uitvoerende magt bij de wet aan de Provinciale Staten wordt overgedragen, die hij acht aan den Koning toe te komen; en 2°. verlangt hij mede eene algemeene wet tot regeling der provinciale belastingen.

De Heer de Man blijft mede bij zijn vroeger gevoelen.

De Heer Gevers vindt in dit Hoofdstuk te zeer de zucht om alles naar zich te trekken en te centraliseren, en vraagt nog eenige opheldering omtrent den werkkring van Gedeputeerde Staten.

Z. Exc. de Minister beantwoordt den vorigen Spreker. Z. Exc. licht nader toe het voorgestelde beginsel, dat de provinciale belastingen de bekrachtiging zullen erlangen van *de wet*, en herhaalt dat onder geen vroeger bestuur, de Provinciale besturen het regt hadden om belastingen uit te schrijven. Dit zou eene uitbreiding van hun regt zijn.

De Regering streeft niet naar centralisatie in den zin door den laatsten Spreker daaraan gehecht. Wel centralisatie van *wet*, niet van uitvoering. Niet de vroegere bemoeialachtigheid om de kleinste zaken door het Hoofdbestuur van Binnenl. Zaken te doen beslissen; neen, veel is deswege overgelaten aan de besturen; maar de beginselen waarnaar alles moet worden behandeld, moeten geregeld worden bij de wet. De Rijksbelastingen moeten met de provinciale belastingen, in beginsel, gelijken tred houden en niet tegen elkander indruischen, en daarom is de beoordeeling door den algemeenen wetgever niet weggenomen. Ten slotte verdedigt Z. Exc. nog nader de bepaling van art. 18, (nu 19) nopens de schorsing of vernietiging van besluiten der Provinciale Staten, en merkt op dat de wet, de gevolgen dier schorsing zullende regelen, niets afneemt van de bevoegdheid des Konings tot schorsing.

Nadat de Heer van Rosenthal nog gevraagd had of de verkiezingen voor de Prov. Staten bij enkele of bij volstrekte meerderheid zouden plaats hebben, verklaart Z. Exc. dat de laatste bedoeld is, en, na verklaring van den Heer

Faber v. Riemsdijk dat hij blijft meenen dat men den Koning de uitvoerende magt ontneemt, en de Heer Scheers van Harencarspel zegt, dat de Minister al zijn bezwaren heeft opgelost, worden de beraadslagingen gesloten.

Men gaat alnu ter stemming over. Het Ontwerp IV (*van de Prov. Staten en de Gemeentebesturen*) wordt *aangenomen* met 39 tegen 17 stemmen.

Tegen hebben gestemd de Heeren: van Panhuijs, van Goltstein, Schooneveld, de Jong van Beek en Donk, Nederburgh, van Dam v. Isselt, van Leeuwen, Nap, Kien, Lijcklama, Storm v. 's Gravenzande, v. Riemsdijk, Verweij-Méjan, de Man, Cost Jordens, van Haersolte en Hoffmann.

De Voorzitter geeft kennis, dat hij van 10 leden het voorstel heeft ontvangen om de Vergadering in Comité-Generaal te doen overgaan. Waarna de openbare zitting wordt opgeheven.

Na eenig verwijl wordt de Vergadering heropend. De Voorzitter zegt dat eenige leden aan de Vergadering van morgen (Dingsdag) geen deel kunnen nemen. Hij stelt voor, de beraadslagingen over de Grondwet tot Woensdag te hervatten en inmiddels over te gaan tot die over het ontwerp tot verkoop der domeinen. Eenige leden verlangen om toch heden avond met de Grondwetsherziening voortgegaan, waartoe met 39 tegen 17 stemmen wordt besloten; zoodat de zitting 's avonds ten 8 ure zal hervat, en overgegaan worden tot Hoofdstuk V (*van de Justitie*).

Avondzitting van Maandag 21 *Augustus.*

De beraadslagingen over het V[de] ontwerp der Grondwetherziening (*Justitie*) vangen aan.

De Heer de Monchy heeft bedenking tegen art. 11 van dit ontwerp, waarbij bepaald wordt, dat het geheim der aan de post of andere openbare instelling toevertrouwde brieven onschendbaar is, behalve op last des regters, in de gevallen, in de wet omschreven. Hij acht die bepaling bovendien niet overeenstemmend met art. 8 van het volgende ontwerp, waarbij de briefwisseling met de hoofden van kerkgenootschappen wordt vrijgelaten en vraagt omtrent een ander inlichting.

De Heer Smit heeft bezwaren in art. 4, dat niemand van zijn eigendom kan worden ontzet, dan ten algemeenen nutte en tegen voorafgaande schadeloosstelling; hij acht de woorden: *behoorlijke* schadevergoeding genoegzaam. Spreker zal de inlichtingen des Ministers afwachten, alvorens zijne stem te bepalen.

De Heer Faber van Riemsdijk heeft hetzelfde bezwaar; voor een stukje gronds dat *f* 80 waarde had heeft men *f* 20,000 gevorderd. Nu komt Spreker als van zelve tot de onderwerpelijke voordragt. Hij bevroedt niet waarom de Grondwet thans zal gaan bepalen de *voorafgaande* schadeloosstelling. Hij ziet er zelfs gevaar in, aanleiding te geven tot moeijelijkheid bij het maken eener eventuele wet op de onteigening. Bijna zou er naar Sprekers inzien, op de voorgestelde wijze geene onteigening mogelijk zijn.

De Heer van Goltstein spreekt over 't gewigt van 't regtswezen in 't algemeen, acht het verkeerd het Hooge Militaire Geregtshof uit bezuiniging af te schaffen, doch wil beter ingelicht, zijne stem niet onthouden.

De Heer Borski verlangt geene voorafgaande, maar behoorlijke schadeloosstelling.

De Heer van Rosenthal schetst het hooge gewigt van het hoofdstuk. Hij ziet geene noodzakelijkheid, om eene *voorafgaande* schadeloosstelling in de Grondwet op te nemen; het bepalen eener *behoorlijke* schadevergoeding ware voldoende. Wat aangaat de militaire regtspleging, ziet hij in de weglating der bedoelde bepalingen uit de Grondwet niet in wat den Wetgever later zou kunnen beletten om goede bepalingen tot handhaving der krijgstucht vast te stellen. Voorts achtte Spreker eene bepaling over het afdoen van geschillen tusschen de administrative en regterlijke magten of der zoogenaamde conflicten overbodig, meenende dat de regterlijke magt alle geschillen behoort te beslissen.

De Heer van Leeuwen heeft mede bezwaar tegen de voorafgaande schadeloosstelling.

De Heer Luyben is het niet met een der vorige Sprekers eens, dat er nooit conflicten zouden kunnen ontstaan.

Z. Exc. de Minister van Justitie antwoordt zoo voldoende op al deze bezwaren, dat het V[de] Hoofdstuk met *algemeene stemmen* wordt aangenomen. De zitting wordt opgeheven tot Dingsdag morgen.

22 Augustus.

In de Zitting van heden, heeft de Commissie, belast met het onderzoek van de rekening van het fonds voor het Muntwezen over 1842—44, bij monde van den Heer Cost Jordens, verslag gedaan.

Aan de orde van den dag zijn de beraadslagingen over het Ontwerp van Wet, tot nieuwe verhooging van Hoofdstuk X (*Oorlog*) der Staatsbegrooting over 1848.

De Heer Vollenhoven is tegen de verhooging en wijst overtuigend het verkeerde aan, om nog al weder uit vrees voor mogelijken oorlog, uitgaven te doen die men niet kan bestrijden, en zal het Ontwerp afstemmen.

De Heer Storm van 's Gravezande is volkomen van hetzelfde gevoelen en vraagt inlichtingen nopens het materieel der artillerie, merkt op, dat de toestand van onze Indische krijgsmagt de meeste aandacht der Regering verdient; weidt uit over het stelsel van defensie, en verklaart dat, bij niet voldoende oplossing zijner bezwaren, hij het ontwerp zal afstemmen.

De Heer Verwey Mejan meent ook dat men zich voor een mogelijk kwaad een zeker kwaad berokkent.

Wij doen te veel, als de kans voor oorlog gering is, we doen te weinig als het gevaar dringend ware. Laten wij zorgen, dat Nederland in deze oogenblikken behoude, wat de eerste vereischten de zenuw van den krijg is: *geld* en *crediet*. Er is nooit meer misbruik gemaakt, dan van de spreuk: *si vis pacem para bellum.*

De toebereidselen tot mogelijken krijg, hebben meer nadeel toegebragt aan vele Staten, en ook aan ons, dan de oorlog zelf. Een engelsch schrijver heeft onlangs berekend, dat de toebereidselen tot den oorlog aan de Staten van Europa meer gekost hebben dan de geheele schuld van het werelddeel bedraagt.

De Heer van Goltstein ziet even min eene dringende reden, om de uitgaven voor oorlog dit jaar op te voeren tot een bedrag van ruim *zestien* millioenen guldens.

De Heer Duymaer van Twist is mede van hetzelfde gevoelen. Er blijft een onzekere vijand van buiten, maar er is een *zekere* van binnen, het zijn onze financiën.

De Heer Luyben herinnert hoe vele schatten het stelsel van volharding gekost heeft, wil dien gevaarlijken weg niet volgen, en verklaart zich tegen het ontwerp.

De Heer Mutsaers vereenigt zich ten volle met hetgeen door het lid uit Zuid-Holland is gezegd en zal mede tegen stemmen.

De Heer Gevers is al mede van hetzelfde gevoelen.

De Heer van Heloma vindt ook geen genoegzamen grond voor buitengewone oorlogskosten.

De Heer Kien verklaart zich voor het ontwerp.

De verdere beraadslagingen die ons bij den afdruk nog ontbreken, in een volgend Nommer.

AMSTERDAM, 21 Augustus.

Den 18[den] heeft alhier in het Odeon plaats gehad de bijeenkomst van leeraren, opzieners en leden der Nederlandsche Hervormde Kerk, ten gevolge eener voorafgegane noodiging, om, in verband met de aanstaande kerkelijke organisatie, te beraadslagen over aangelegenheden betreffende zoowel den vorm als de leer dier Kerk. De talrijke vergadering, uit onderscheidene oorden des lands zamengekomen, heeft zich met groote eenstemmigheid vereenigd met eene verklaring van beginselen omtrent de pligtmatige houding dergenen, die blijvende in het Kerkgenootschap, prijsstellen op de handhaving van het regt der hervormde gezindheid op de leer, welke, volgens hare levensgeschiedenis en belijdenisschriften, tot haar eigenaardig aanwezen behoort. Deze verklaring wordt aan de Synode en aan den Koning, in verband met de thans plaats hebbende overwegingen omtrent de verandering der kerkelijke organisatie, medegedeeld, en de gemeenten zullen, door spoedige openbaarmaking van den hoofdinhoud der beraadslagingen, in de gelegenheid gesteld worden, met behoorlijke kennis van zaken te doen blijken van hare overeenstemming met de beginselen, welke in meergemelde verklaring, als rigtsnoer in de tegenwoordige omstandigheden, uitgedrukt zijn.

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

FRANKRIJK.

PARIJS, 20 Augustus.

De Heer Marrast is met groote meerderheid van stemmen weder tot Voorzittter der Nationale Vergadering gekozen.

— Gisteren waren zeer onrustwekkende geruchten in omloop, die ook bij de Regering geloof vonden, daar zij op onderscheiden plaatsen hare krijgsmagt ontwikkelde. — Het volk namelijk zou eindelijk overtuigd wezen, dat het werk en de zaken geen goeden voortgang zullen kunnen hebben, zoo lang de Republiek staat, en dat misschien een Koning, die dadelijk het vertrouwen terug riep en alle zekerheid aan de rijken gaf, meer waarborgen van zekerheid in het bestuur zou geven. Indien de Republiek, zegt het volk, hare beloften niet houdt, indien het ons zonder werk laat, dan zouden wij boven haar eene monarchie stellen, onder welke wij ten minsten ons dagelijksch brood verdienden.

OOSTENRIJK.

WEENEN, 17 Augustus.

De Keizer heeft eene proclamatie uitgevaardigd, waarin hij den bewoners zijner hoofdstad dank zegt voor de hem gegevene bewijzen van gehechtheid, bij zijn terugkeer, en hun de verzekering geeft, dat hij alles zal aanwenden, 't welk tot bevordering van het wezenlijk geluk van zijn volk en tot bestendiging van eendragt, orde en vrede in zijn Rijk zal kunnen bijdragen.

— Bij de Regering is een adres ingekomen van klooster-geestelijken te Brünn, waarbij op de opheffing der kloosters wordt aangedrongen. Men verwachtte in Weenen, dat dit adres nog door vele andere van dien aard zou worden gevolgd. Onder de punten, op welke wordt aangedrongen, merkt men op: opheffing der kerkelijke en politieke verbinding met Rome; vrijheid van godsdienst; opheffing van de kerkelijke tucht; opheffing van alle geestelijke corporatiën; oprigting van een katholiek opper-consistorie, enz.

PRUISSEN.

Te Breslau is het berigt aangebragt, dat er eene omwenteling te Petersburg en te Moskau zou zijn uitgebarsten en de Keizer naar Kroonstad was gevlugt. Dit berigt verdiende nadere bevestiging; doch als zeker wordt gemeld, dat in Pozen eene zamenzwering is ontdekt, eene omwenteling ten doel hebbende, welke in onderscheiden plaatsen tegelijk moest ondernomen worden. Er waren onderscheiden personen gevat.

— De Rijksbestuurder zou, naar men zegt, eerdaags eene reis naar België en Nederland doen.

OOST-INDIE.

BATAVIA, 16 Junij.

Met het stoomschip Etna zijn den 13den dezer hier aangekomen de Kapitein der genie Steinmetz en de Kapitein-Adjudant van den Gouverneur-Generaal, T. van Capellen, belast met het overbrengen van berigten omtrent de gebeurtenissen te Djaga Raga op het eiland Balie.

Genoemde officieren zijn in den namiddag van den 14den met het stoomschip Onrust weder naar hunne bestemming vertrokken.

De door hen medegebragte berigten luiden niet gunstig, en komen hoofdzakelijk op het volgende neder:

In den namiddag van den 7den Junij deed zich zooveel beweging van de zijde des vijands ontdekken, dat het bezetten van eene aan strand liggende kampong, die de landing zeer beschermen moest, noodzakelijk geacht werd. De kampong werd in den avond van dien dag zonder veel tegenstand bezet.

Den 8sten 's morgens stond de 2de kolonne (Majoor Sorg) in eene stelling tegen Boenkoelan, dat door duizenden vijanden bezet was, meest allen met zeer lange lansen gewapend. De overige troepen werden nu ontscheept. De 1ste kolonne (Luitenant-Colonel Sutherland), welke omstreeks ten 6 ure aan den wal gezet was, plaatste zich in de linie ter linkerzijde van de 2de kolonne. Op deze volgde later de 3de (Luitenant-Colonel le Bron de Vezela), en eindelijk de 4de (Majoor de Vos). Dit alles had veel tijd gekost, en de vijand tartte onze weinige tirailleurs op het front, onder allerlei geschreeuw en schimpredenen, en bekroop hen onder begunstiging der terrein-hindernis op zeer korten afstand. Toen eindelijk al de infanterie aan wal was, besloot de opperbevelhebber, om zonder de geheele artillerie, waarvoor het hooge rijstveld een moeijelijk terrein was, af te wachten, de kampong Boenkoelan met kracht aan te vallen. De stoomschepen Etna en Merapi wierpen granaten langs den regter vleugel, die daardoor gedekt was.

Nu vormden zich de 1ste en 3de kolonnes in pelotons-kolonne. Om $10\frac{1}{2}$ ure was de kampong ingenomen; de vijand liet een groot getal dooden na. Ons verlies werd geschat op 1 officier, 2 Europesche en 5 inlandsche manschappen aan dooden en 8 gekwetsten.

Nu verlangde de opperbevelhebber nog dienzelfden dag Djaga Raga door te trekken, en deze versterkte kampong aan te vallen. De vermoeijenis der manschappen en de noodzakelijkheid om de verbinding met het strand te bewaren, van waar meerdere behoeften nog gehaald moest worden, belette dit. De veroverde kampong werd als nachtverblijf bezet, en geheel den nacht verontrust door 's vijands strooppartijen.

Den 9den Junij 's morgens ten 6 ure, rukten de troepen op naar de versterking te Djaga Raga, die op ongeveer 3 palen afstands kan geschat worden, de 2de kolonne tot de verbinding met de flotille achterlatende, als: twee compagnien te Boenkoelan en eene te Timor Sangsiet.

De 1ste kolonne maakte het hoofd uit; daarachter volgde de 3de en op deze de 4de kolonne. Op een paal afstands van Djaga Raga, ging de weg in een pad over, dat op twee derde paal weder geheel te niet ging; er moest dus geheel uit de flank en op één gelid gemarcheerd worden. De artillerie evenwel kwam (de moeijelijkheid van het terrein in aanmerking nemende) vrij goed door. De versterkte plaats was duchtig naar de kunst met hooge borstweringen en diepe grachten versterkt, en met geschut, Friesche ruiters en verlerlei andere verdedigingsmiddelen voorzien.

Op eenen afstand van 4 à 500 passen, liet de opperbevelhebber acht mortieren opstellen, die goed werkten. Toen opende de vijand zijne vuren; de artillerie, onder de bevelen van den Kapitein Kellerman, naderde met eene bewonderingswaardige stoutheid, tot op 50 à 100 passen voor de tweede redoute, en bragt aldaar vier kanons à 3 pd., twee houwitsers à $11\frac{1}{2}$ duim en acht handmortieren in batterij onder de bevelen van den Kapitein van Maanen. De 3de kolonne, onder de bevelen van den Luitenant-Kolonel Le Bron de Vexela, kreeg last om eene omtrekking op 's vijand regter vleugel te beproeven; maar deze ontmoette tot op den rand van het ravijn, dat des vijands regter vleugel dekte, eene aaneenschakeling van moeijelijk te naderen sterkten. De 4de kolonne werd in reserve gehouden. Het vuur, en een in den hoogsten graad hardnekkig geleverd gevecht, aan de eene zijde door eene magt die betrekkelijk gering, geheel ongedekt, blootgesteld was aan het vuur, dat door schietgaten op de weinige toegangen naar 's vijands positie was gerigt, en aan de andere zijde van eenen tienvoudig sterkeren vijand, die achter hooge borstweringen gedekt stond, konde nagenoeg een half uur aangehouden hebben, toen men den 1sten Luitenant van Swieten, gevolgd door een twintigtal inlandsche soldaten, de borstwering der redoute no. 1 zag beklimmen.

Voor dien tijd was ook de redoute no. 2 door den vijand verlaten, die, behalve door de poort, ongenaakbaar was; men konde die redoute niet spoedig genoeg bezetten, waardoor de helft der vlugtelingen uit de redoute no. 1 terstond weder in de redoute no. 2 trokken, en nu het vuur met een nieuw geweld aanving. De andere helft der bezetting, uit redoute no. 1, daalde in een zeer diep ravijn, trok onzen regter vleugel geheel om, en chargeerde met een woest geweld in onzen rug, verjoeg een peleton infanterie, dat ter observatie van voormelde beweging opzettelijk opgesteld was, en liep op drie pelotons infanterie in, die de majoor de Vos had moeten opstellen, mede met het doel om deze beweging gade te slaan. Een goed stand houden en een wel gerigt twee-gelederen-vuur, waarbij de voorste vielen, weerde dezen aanval af, die in den hoogsten graad noodlottig had kunnen zijn; verscheidene der onzen werden met de lans geveld.

Inmiddels had de compagnie van den Kapitein Dostal, ondersteund door den Luitenant-Colonel Le Bron de Vexela, met de compagnie Europeanen, eene der achterwaarts gelegene versterkingen genomen. Tweemaal werd deze compagnie weder uitgeslagen; driemaal herhaalde zij den aanval, steeds kwamen men versche vijandelijke troepen opzetten, die, daar de keel open was, een vast nestelen onmogelijk maakten.

De Luitenant-Colonel Sutherland, geholpen door den Kapitein-Ingenieur Steinmetz en den 1sten Luitenant Deeleman, die met veel stoutheid eene brug over de verbindings gracht gelegd hadden, deed eene poging om de redoute no. 2 te nemen, doch vruchteloos. De Kapitein Boon kon met de Afrikaansche compagnie van de 3de kolonne de hindernissen, welke eene beklimming in den weg stonden, evenmin opruimen.

Het was omstreeks tien ure en alle munitie verschoten. Granaatworpen bleef er geen enkele meer over, de infanterie had geene patronen meer, twee raderen van den houwitser onder bevel van den 1sten Luitenant Netscher waren stuk geschoten, een affuitboom der kanons was afgebroken. De bevelvoerende Generaal gaf bevel om ten spoedigste alle ledige munitiekisten terug te zenden en nieuwen voorraad te halen, onder dekking van den Ritmeester Couperus met zijne huzaren, en besloot om de redoute no. 1 sterk te bezetten, de troepen te doen rusten, en later den aanval te hernieuwen. Maar de manschappen waren in den letterlijken zin afgemat; op deze hoogte was geen water te bekomen; met de gekwetsten waren de meerderheid der koelies of dragers naar het hospitaalschip gezonden, vergezeld, gelijk dit bij alle gevechten plaats heeft, door manschappen, om tot hulp te strekken. De groote sterkte des vijands veroorloofde hem de gemeenschap te onderscheppen. De koelies hadden alle levensmiddelen weggeworpen.

De terugtogt werd nu gelast, die hoogst moeijelijk was. De artillerie door het défilé heengetrokken zijnde, volgden de overige troepen. De Luitenant van Swieten, die nog steeds de redoute no. 1 bezet hield, heeft, zonder eenig verlies te ondergaan, hoezeer sterk ingesloten, met veel geluk en beleid, zich weder bij den hoofdtroep weten te vervoegen.

De terugtogt werd van stelling tot stelling, en steeds zoodanig geëchelonneerd dat men niet geëntameerd konde worden, tot aan het strand volbragt, alwaar de laatste troepen omstreeks $2\frac{1}{2}$ uur 's namiddags aankwamen, en eene positie tegen overval gedurende den nacht, allen bivouacquerende, innamen.

Het verlies op de beide dagen van den 8sten en 9den heeft bedragen, aan gesneuvelden en gewonden: 14 officieren, 104 Europeanen, 25 Afrikanen en 113 inlanders.

De gesneuvelde Officieren zijn de Kapiteins, G. J. Donleben; M. L. Dostal; de 1ste Luitenant-Adjudant H. J. van der Wijck; 1ste Luitenants J. C. Uhlenbeck; C. S. Uhlenbeck en de 2de Luitenant J. J. A. Wiehers. De gewonden zijn: de Kapitein J. W. Macdonald; de 1ste Luitenant-Adjudant E. A. Haitink; de 1ste Luitenant, W. A. C. Ardesch; C. F. J. Kern; J. R. Penning Nieuwland; de 2de Luitenants J. G. C. van Heemskerk; M. H. Dickmann; P. T. Prager.

Ongelukkig dat wij het verlies van zoo vele braven hebben te betreuren; hunne nagedachtenis blijft bij ons in eere, en menige traan van weemoed wordt daaraan gewijd. Dit verlies wordt niet vergoed door het zeer groot aantal dooden en gewonden, hetwelk gezegd wordt aan de zijde des vijands te zijn gevallen.

Uit dit verslag blijkt, dat onze troepen, na door eenen onverschrokken aanval, welke haar de grootste eer aandoet, de voornaamste versterking te hebben bemagtigd, uit gebrek aan ammunitie en water, die stelling weder hebben moeten ontruimen en den gevaarvollen terugtogt met de meeste orde hebben volbragt.

In verband met de staatkundige gebeurtenissen van meer algemeenen aard, zullen de operatien der expeditie zooveel mogelijk worden bekort en bespoedigd.

— Het Singaporsche blad *the Straits Times* zegt er van: "De Hollandsche expeditie, die de Balinezen dreigde te vernietigen, heeft zich opgelost in eene zeer belangrijke nederlaag en haastigen terugtogt, — eene uitkomst waarover men zich niet moet verwonderen, wanneer een magtige vijand veracht en niet gewaardeerd wordt. De geheele expeditie, welke op 28 Mei tot 3 Junij Bezoekie verliet, bestond uit 4 oorlogs-stoomschepen, 2 oorlogs-brikken en een aantal kleine gewapende schepen. De troepen, uitmakende ongeveer 3000 man van alle wapenen (daaronder niet begrepen de mariniers en matrozen) bereikten Bezoekie in twaalf transporten; 600 man van de expeditie, onder bevel van den Generaal-Majoor J. J. C. van der Wyck, Opperbevelhebber, waren op de oorlogs-stoomboot Hekla ingescheept. Terwijl de Generaal tegen het strand opereerde, was het opperbevel in handen van den Luitenant-Colonel Sterk. De aanval op de sterkte Djaga-Raga deed de kracht van de Balinezen uitkomen en bewees hoe slechte maatregelen door de Hollanders genomen waren, die, op het oogenblik dat zij de overwinning schenen behaald te hebben, genoodzaakt werden eenen niet roemwaardigen terugtogt te maken, vergezeld van een groot verlies. Men zal zich een denkbeeld kunnen vormen van het ernstige karakter dat het gevecht te Djaga-Raga gehad heeft, uit het feit, dat de Hollanders in $2\frac{1}{2}$ uur hunne geheele amunitie, bestaande uit 300 granaten en 30,000 schoten kartets-kogels verbruikten, terwijl gezegd wordt, dat de Balinezen den meest »woedaardigen" wederstand boden. De Balinezen vertrouwden op hunne bekwaamheid als schutters, en het aantal gedoode en gewonde officieren kan, van die bekwaamheid ten bewijs strekken. Ware hunne artillerie (zij gebruikten groote

hoeveelheid schroot) op eene meer behendige wijze gerigt geworden, dan mag men het er voor houden, dat niet één Hollandsch soldaat zoude ontsnapt zijn.

Wij vernemen dat uit Batavia bevel gezonden is, waarbij de expeditie teruggeroepen wordt, en naar alle gedachte zal de oorlog later weder ondernomen worden, wanneer de thans ontstane eischen van het oogenblik minder moeijelijkheden in den weg leggen.

— Volgens berigten van de residenten van Kedirie en Pasaroewan, heeft in den avond van den 16den Mei jl. eene hevige uitbarsting plaats gehad van den vuurberg Kloet, gelegen op de grenzen der afdeelingen Malang (residentie Pasaroewan), en Kedirie en Blitar (residente Kedirie), welke veel verwoesting heeft veroorzaakt en waarbij eenige menschen het leven hebben verloren.

— De particuliere stoomboot Koning der Nederlanden, is den 27sten Mei van hier met de brievenmaal naar Singapore vertrokken, medenemende 1971 brieven voor Europa bestemd. De 13den Junij is dit vaartuig weder ter reede alhier terug gekeerd en heeft hier aangebragt den overlandpost van Europa van het laatst van April.

— In 1847 was tot een togt tegen den Sultan der Soloo-Eilanden (gelegen tusschen Borneo en Mendanao) besloten, om dien wegens zijne zeerooverij te tuchtigen. In April ll. is daar de Brik de Koerier voor anker gekomen, onder bevel van den Kap.-Luit. van Braam Hoekgeest, die met den togt was belast, aan boord hebbende den gepensioneerden Ambtenaar van der Dungen Gronovius als Gezant, en tot hulp bij zich had de Brik de Haay, Kap.-Luit. van Stavenisse de Brauw. De Gezant gaf in plegtig gehoor den Sultan eenen brief waarin hij werd gesommeerd om binnen drie dagen al de geroofde Nederlandsche onderdanen uit te leveren, doch de Sultan die eerst dien Heer wel ontvangen had, maakte zich later na eenige uitvlugten, terwijl hij eenige ververschingen aan boord liet aanbieden, tot den strijd gereed. Er is van weerskanten veel geschoten, daar de vijand aanzienlijke batterijen had. Door ons scheepsvolk zijn op vier plaatsen huizen en vaartuigen in brand gestoken. De Bootsman A. de Jong, aan boord van de Haay, is gesneuveld; en zeven Matroozen ligt gekwetst. De schepen hebben eenige schaden bekomen; doch de onderneming heeft verder geen uitslag opgeleverd.

WEST-INDIE.

PARAMARIBO, 30 Junij.

Uit de Saramacca luiden de berigten omtrent den toestand der kolonisten minder gunstig, schoon de werksaambeden, althans bij de meesten, met vlijt worden voortgezet. Het besluit van den Gouverneur, dat voortaan voor rekening der kolonisatie, in plaats van zes dagen in de week, niet meer dan drie zal mogen gearbeid worden, heeft ontevredenheid verwekt. In een adres, door eene commissie, bestaande uit de HH. Berkenmeyer, Ezendam en G. van Ravensway, aan den Gouverneur ingediend, worden de nadeelen ontwikkeld die uit dien maatregel voor hun tijdelijk bestaan zouden voortspruiten, en daarbij het verzoek om verandering van woonplaats op betere gronden, of onderhoud van levensbehoeften.

ONZE TIJD EN ONS VOLK.

III. *De Staat is een Organismus.*

Een Staat is zamengesteld uit vele deelen, welke alle hare eigene belangen, hare eigene verrigtingen, hare eigene pligten hebben. Maar tevens is de Staat één geheel, welks welvaart niet mogelijk is, zonder de gezondheid en ongestoorde verrigting van ieder deel. Dat is juist de eigenaardige natuur van een bewerktuigd wezen, (een *organismus*) waar elk deel middel en doel tevens is. Het dierlijk ligchaam is dus het beeld van den Staat. Er zijn wel vele leden, maar het is slechts één ligchaam, de leden behooren er alle toe, de voeten zoowel als de handen, het oor zoowel als het oog; het eene deel behoeft het andere, en de welstand of het lijden van een deel werkt op den welstand of het lijden van allen. Verliest men die waarheid niet uit het oog, als men de lagere standen meent te kunnen helpen, door de meer gegoeden meer en telkens meer te belasten? Zijn de droomen der Communisten en Socialisten, is de beproefde *organisation du travail* niet een gevolg van de miskenning, dat de Staat een *organismus is.*

't Zou zeker anders kunnen zijn, zoo al de deelen van het organismus volkomen gelijk waren. Nu kan de voet meenen niet tot het ligchaam te behooren, omdat hij de hand niet is. Maar een ligchaam uit enkel handen bestaande, zou geen organismus zijn. Ook twijfelen wij er naauwelijks aan of, zoo al de deelen kiezen konden, wat ze wezen wilden, zij zouden alle hoofden willen wezen. Een ligchaam, waarvan al de leden hoofden zijn! Dat is de droom, welke ons de menschenvriend voorstelt, *si non comme un port, du moins comme un but.* Met zulk eene gelijkheid is er wel vrijheid mogelijk, maar geene broederschap; want er is geen ligchaam meer, het heeft zich in zooveel zinnen als er hoofden zijn, opgelost.

ADVERTENTIEN.

Heden beviel voorspoedig van een' **ZOON**, mijne geliefde Echtgenoote W. J. VAN DEN BOSCH.

LEYDEN, 20 Augustus. Dr. F. DOZY.

Eenige Kennisgeving.

Voor den vele bewijzen van deelneming, betoond bij de bevalling mijner Echtgenoot, betuig ik mijnen opregten dank.

LEYDEN, 23 Augustus 1848. H. N. VAN HAANSBERGEN.

Allen die eenige boeken, papieren of zaken onder zich hebben van wijlen den Wel Ed. Gestr. Heer Mr. F. J. W. LEMZON PIJNAKER, overleden te *Alphen*, of die iets van denzelven te vorderen hebben, worden verzocht daarvan **opgaaf** te doen ten Kantore van den Notaris Mr. H. OBREEN te *Leyden*, vóór of op den 15den September 1848.

In de Vergadering, den 21sten dezer gehouden, van Deelhebbers in de Negotiatie tot Opbouw van Arbeiders Woningen door de *Leydsche Maatschappij van Weldadigheid*, is besloten tot Aflossing van 7 Aandeelen, zijnde Nos. 84, 92, 102, 108, 194, 199 en 305.

Namens de Hoofddirectie,
H. OBREEN, *Secretaris.*

Een geroutineerd **ITALIAANSCH BOEKHOUDER**, gunstig bekend, halve dagen ter zijner dispositie hebbende, zag dien tijd gaarne ingevuld. — Reflecteerenden worden beleefdelijk verzocht zich met beslotene brieven te adresseren onder Letter **M**, bij den Boekhandelaar BROER VAN DIJK, te *Leyden.*

PIANO FORTES.

Door bijzondere gelegenheid *UIT DE HAND TE KOOP:* een Engelsch 6-octaafs **PIANO FORTE**, van JOHN BROADWOOD & SONS, te *Londen*, met zwaren metallieken klankbodem en tegenstand biedenden staaf, in Mahonijhouten kast, 6 maanden bespeeld, zonder eenige gebreken, voor *f* 350; en een **DITO** van denzelfden Maker, voor *f* 190. Te bevragen bij TAVERNE, *Passementwerker*, Ouden Rijn, te *Leyden.*

EEN EDELMAN EN DE HOLLOWAY'S PILLEN.

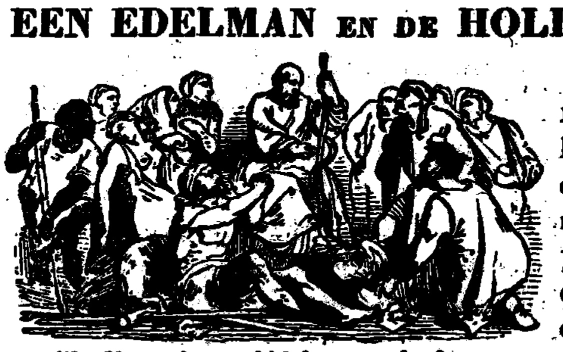

Onlangs werd Professor HOLLOWAY vereerd met de persoonlijke dankbetuiging van een der eerste Edellieden van het Koningrijk die even als de Graaf VAN ALDBOROUGH van een sedert jaren lang oude leverziekte en maagkwaal genezen was, terwijl alle andere middelen vruchteloos aangewend waren. Waterzucht, verlamming, aamborstigheid, hun oorsprong in zieke maag en lever hebbende, worden binnen korten tijd door de **Holloway's Pillen** genezen.

Te bekomen bij F. E. VAN SANTEN KOLFF, te *Rotterdam*, alsmede te *Londen*, Strand 244, *Holloway's Etablissement.*

BEURSPRIJS VAN SCHULDBRIEVEN.

MAANDAG, 21 AUGUSTUS.

			Laagst. koers.	Hoogst. koers.	Gebleven.
NEDERLAND, Werkelijke Schuld	à 2½	pCt.	44	44 7/16	44 3/8
Dito Certificaten	» 3	»	51 7/8	52 1/8	52 1/8
Dito dito	» 4	»	68 7/8	69 1/8	69
O. I. Leening	» 4	»	67 3/8	67 1/2	67 1/2
Amortisatie Syndicaat	» 3½	»	70 1/2	70 5/8	70 1/2
Handel-Maatschappij	» 4½	»			
Haarlemmermeer	» 5	»			
Aandeelen Rijn-Spoorweg	» 4½	»			
Aand. Holl. Spoorweg Maats.					
BELGIE, Certificaten	» 2½	»			
Dito Dito	» 2½	»			
Dito. bij ROTHSCHILD	» 2½	»	36 3/4	36 7/8	
SPANJE, Leen. bij Ardoin van 85 £	» 5	»	8 9/16	8 11/16	
Dito dito Onbep. Stukken	» 5	»	8 9/16	8 5/8	
Dito Binnenl. à 6 m.	» 3	»	18 11/16	18 7/8	18 3/4
Coupons Ardoins			6 7/8	6 11/16	
PORTUGAL, te Londen	» 3	»	17 9/16	17 3/4	17 3/4
Dito dito	» 4	»	18 5/8	18 13/16	18 13/16
RUSLAND, Obl. HOPE 1798 en 1816	» 5	»	96 3/4	96 7/8	
Dito dito 1828 en 1829	» 5	»	96 3/4	97	
Cert. bij dito 1831 en 1833	» 5	»			
Dito bij HOPE	» 4	»			
Dito bij STIEGLITZ & Co.	» 4	»	74 7/8	75 3/4	
Certificaten te Hamburg	» 5	»	89		
Inschrijving in Assign.	» 6	»	58 3/4		
Certificaten van Dito	» 6	»	59 3/8	59 1/2	59 1/2
POLEN, Certificaten	» 4	»			
Dito Aandeelen met Loting	fl. 300	*f*			
Dito dito	» 500	»			
PRUISSEN, Loten van 50 R.	» »	»			
OOSTENRIJK, Oblig. Weener Bank	» 5	pCt.			
Idem	» 4	»			
Oblig. Metalliek	» 5	»	67 1/2	70	69 1/2
Idem	» 2½	»	34 3/8	36	35 3/4
Aandeelen 28 Mei 1834	*f* 500	*f*			
Idem 1 April 1839	*f* 250	*f*	245		
NAPELS, Certif. bij Lam. en Bouw.	à 5	pCt.			
BRAZILIE,	» 5	»	72 3/4		
MEXICO,	» 5	»			
AMERIKA,	» 6	»			
Dito Bankactiën			2 7/8		
GRIEKENLAND,	» 5	»			
VENEZUELA,	» 2½	»	15 3/4		

Koers van het Geld: Prolongatie 2½ pCt. Beleening 2½ pCt. Wissel-Disconto 3 pCt.

Te Leyden ter Boekdrukkerij van J. G. LA LAU.